

”Look Closer”
Symboliikka Sam Mendesin
American Beauty -elokuvassa

Matilda Saarikoski

Taidehistorian kandidaatintutkielma

Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos

Jyväskylän yliopisto

9.5.2019

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto	3
2. American Beauty elokuvana.....	5
2.1 Juoni.....	5
2.2 Teemat	7
3. Visuaalisten ainesten Symboliikka	9
3.1 Ruusut	9
3.2 Vankeus.....	14
3.3 Värit.....	16
3.3.1 Yhdysvaltojen lipun värit.....	16
3.3.2 Punainen.....	18
3.3.3 Sininen.....	19
3.3.4 Valkoinen	20
3.3.5 Värikkyys ja värttömyys.....	22
4. Päättäntö.....	24
5. Lähteet.....	26

1. JOHDANTO

Tutkin kandidaatintutkielmassani *American Beauty* -elokuvan symboliikkaa. *American Beauty* on vuonna 1999 ilmestynyt Sam Mendesin ohjaama ja Alan Ballin käsikirjoittama amerikkalainen draamaelokuva. Elokuva on kriittinen kannanotto amerikkalaisen yhteiskunnan pinnallisuuteen, ja sen tarina on samaan aikaan sekä ironinen että koskettava. Tiivistettynä *American Beauty* on tarina tyytymättömästä keski-ikäisestä miehestä, joka ymmärtää elämänsä kauneuden samalla hetkellä, kun tulee ammutuksi päähän.

Päädyn rajaamaan tutkielmani aiheen *American Beautyn* symboliikkaan, koska olin lukenut elokuvan symboliikasta jonkin verran jo ennen tutkielmani aloittamista, ja se vaikutti mielestäni aiheelta, jota olisi mielenkiintoista tutkia tarkemmin. Tutkimuskysymykseni on ”Minkälaista symboliikkaa *American Beautysta* on löydettävissä, ja kuinka tätä symboliikkaa voidaan tulkita?”

Koska *American Beauty* oli ilmestyessään valtavan suosittu, siitä on myös kirjoitettu paljon. Onnistuin kuitenkin löytämään vain pari tekstiä, joissa käsitellään yksinomaan *American Beautyn* symboliikkaa. Koska elokuvan tarina on niin moniulotteinen, täynnä tabuja ja erilaisia merkityksiä, suurin osa elokuvaa käsittelevistä artikkeleista keskittyy sen tarinaan, eivätkä juurikaan sen visuaaliseen ilmeeseen. Symboliikka mainitaan usein, mutta siihen ei syvennytä sivulauseetta enempää. Tästäkin syystä halusin paneutua tutkielmassani juuri *American Beautyn* symboliikkaan, vaikka elokuvaa voisi helposti käsitellä monestakin eri näkökulmasta.

Joku voisi kysyä, mitä hyötyä on tutkia 20 vuotta vanhaa elokuvaa. *American Beauty* on mielestäni elokuva, joka kestää hyvin aikaa. Aikanaan viisi Oscaria voittanut elokuva on yhä tunnettu ja puhuttava teos. Jotain elokuvan ajankohtaisuudesta kertoo esimerkiksi se, että tätä tutkielmaa kirjoittaessani Helsingin Sanomat julkaisi pitkän artikkelin elokuvaan liittyen. Tähän artikkeliin palaan tarkemmin tutkielman lopussa. Vaikka *American Beauty* on monella tapaa oman aikakautensa kulttuuri-ilmapiirin tuotos, se koskettaa myös tänä päivänä.

Aloittaessani työstämään tutkielmaa oletin, että tulisin käsittelemään lähinnä elokuvassa toistuvan ruusun merkitystä. Mitä enemmän aiheeseen perehdyin, sitä enemmän merkityksiä löysin kuitenkin myös muista elokuvan elementeistä. Taiteilija ei maalaa teokseensa mitään sattumalta, ja maalausta tarkastellessa voi olettaa, että jokaisella hahmolla tai esineellä on oma merkityksensä. Elokuva katsellessa usein unohtaa, että myös elokuvan puvustus, lavastus, kuvakulmat ja leikkaus ovat tarkan

harkinnan tulosta. Kaikella, mitä näemme, on jokin merkitys. Olen yrittänyt pitää tämän mielessäni *American Beauty*a analysoidessani.

Tutkielmani nimi, ”Look Closer”, juontaa juurensa *American Beautyn* trailerista, jossa katsojaa kehoitetaan toistuvasti ”katsomaan lähemmäs”. Elokuvan slogan kuvaa hyvin sen tarinaa, jonka opetus on pintaa syvemmälle katsominen ja asioiden sisäisen kauneuden löytäminen. Samalla se on oikein osuva nimi tutkimukselleni, jossa tarkastelen *American Beauty*a pintaa syvemmältä.

Pohjaan analyysini taidehistorioitsija Erwin Panofskyn kehittämään kolmiportaisen tulkintamalliin. Keskityn analyysissäni lähinnä Panofskyn mallin primaariseen ja sekundaariseen tasoon, jotka rinnastuvat ikonografian kahteen vaiheeseen, esi-ikonografiseen ja ikonografiseen analyysiin. Panofskyn mallin ensimmäisellä, primaarisella tasolla tunnistetaan muotoja ja objekteja. Sekundaarisella tasolla tunnistettuja asioita pyritään tulkitsemaan tunnettujen merkitysten kautta.¹ Analyysini *American Beauty*sta noudattaa pitkälti tätä kaavaa: kerron esimerkiksi ensin minkäläisissä kohtauksissa ja yhteyksissä punainen väri esiintyy, ja pyrin sitten avaamaan värin symbolista merkitystä elokuvassa.

Tulkintani tukena käytän symboliikan yleisteoksia, elokuvasta aikaisemmin kirjoitettuja artikkeleita, sekä *American Beautyn* oheismateriaalina julkaistua kommenttiraitaa, jossa ohjaaja Sam Mendes kommentoi elokuvan tapahtumia. Tutkielmani sisältää jonkin verran kuvia, koska ne auttavat mielestäni olennaisesti hahmottamaan, mistä kohtauksesta milloinkin puhutaan, ja konkretisoivat tekstiä. Kaikki tutkielman kuvat ovat itse ottamiani kuvakaappauksia elokuvan kohtauksista.

¹ Ockenström 2012; 213

2. AMERICAN BEAUTY ELOKUVANA

Tässä luvussa kerron hieman siitä, millainen elokuva *American Beauty* on, ennen kuin seuraavassa luvussa siirryn analysoimaan elokuvaa ja sen symboliikkaa tarkemmin. Aion kertoa lyhyesti elokuvan juonesta ja sen teemoista. Käsittelem jonkin verran elokuvavuotta 1999 ja sitä, minkä tyyppisiä elokuvia vuonna 1999 ilmestyi ja kuinka *American Beauty* asettuu näiden elokuvien joukkoon.

American Beautyn teemoja ovat erityisesti amerikkalaisen nyky-yhteiskunnan pinnallisuus, yksilön vapautuminen ja kauneuden löytäminen tavallisuudesta, joita käsitellään satiirisesti sen päähenkilön keski-ikäisen kriisin kautta. Elokuva sai ilmestyessään hyvän vastaanoton ja voitti vuoden 2000 Oscar-gaalassa yhteensä viisi palkintoa: parhaan elokuvan, parhaan miespääosan, parhaan ohjaajan, parhaan alkuperäiskäsikirjoituksen ja parhaan kuvauksen palkinnot.²

2.1 JUONI

American Beautyn päähenkilö on Lester Burnham, keski-ikäinen ja keskiluokkainen aviomies ja isä, joka asuu tavanomaisella amerikkalaisella esikaupunkialueella. Elokuvan alussa käy ilmi, että Lester on kuollut ja kertoo katsojalle haudan takaa elämänsä viimeisistä kuukausista. ”Minun nimeni on Lester Burnham. Tämä on minun asuinalueeni. Tämä on minun elämäni. Olen 42-vuotias, ja tulen kuolemaan alle vuoden kuluttua. En tietenkään tiedä sitä vielä. Ja monella tapaa olen jo kuollut.”, kertoja-Lester aloittaa tarinan.

Elokuvan alkumetreillä käy ilmi, että sekä Lesterin pomottava vaimo Carolyn, että teini-ikäinen tytär Jane pitävät Lesteriä täydellisenä epäonnistujana ja kohtelevat tätä kuin ilmaa. Lester on alistunut tilanteeseensa, vankina keskiluokkaisessa elämässään kodissa, joka on ulkoapäin kaunis ja onnellinen, mutta jonka todellisuus on päinvastainen: perheenjäsenet ovat etäänntyneet toisistaan ja avioliitto rakkaudeton.

Erinäiset tapahtumat vaikuttavat Lesteriin niin, että hän herää alistuneesta horroksestaan. Häntä nuorempi esimies ilmoittaa irtisanomisista työpaikalla, ja vaatii Lesteriä kirjoittamaan raportin, jossa tämä perustelee hyödyllisyytensä. Carolyn pakottaa Lesterin katsomaan Janen tanssiesitystä,

² <https://www.oscars.org/oscars/ceremonies/2000>

ja nähdessään tyttärensä parhaan ystävän Angelan tanssimassa, Lester ihastuu tähän ja alkaa fantasioimaan Angelasta.

Nämä sattumat saavat liikkeelle tapahtumaketjun, joka johtaa Lesterin ”uudestisyntymiseen”, ja lopulta tämän kuolemaan. Lester, joka on jo vuosia alistunut kontrolloivan vaimonsa valtaan, asettuu nyt täysin sotajalalle tätä vastaan. Lester jättää työnsä ja kiristää esimieheltään ison summan rahaa. Saadakseen takaisin kadonneen nuoruutensa ja ollakseen haluttavampi Lester alkaa kuntoilemaan. Hän ostaa urheiluauton, polttaa jatkuvasti marihuanaa ja pestautuu töihin hampurilaisravintolaan. Janen järkytykseksi Lester osoittaa avoimesti olevansa kiinnostunut Angelasta. Angela, joka kerskailee koulussa jatkuvasti keksimillään seksikokemuksilla, osoittaa myös kiinnostusta Lesteriä kohtaan aistiessaan tämän tunteet, osaksi ärsyttääkseen Janea ja osaksi pönkittääkseen epävarmaa teiniikäistä minäkuvaansa.

Lester ei ole ainoa, jonka elämässä tapahtuu. Jane aloittaa suhteen naapurinpoika Rickyn kanssa. Rickyn isä on eläköitynyt eversti, ja hän pitää Rickyä rautaisessa kurissa, toisinaan käyden tähän käsiksi. Everstin hahmo on jyrkän homofobinen, ja tämän pahin pelko on, että Ricky paljastuisi homoksi. Carolyn, rohkaistuneena Lesterin käytöksestä, löytää oman tapansa kapinoida ja aloittaa suhteen menestyneen kiinteistövälittäjäkollegansa kanssa.

Kaikki nämä sivujuonet punoutuvat yhteen Lesterin elämän viimeisenä päivänä. Lester saa Carolynin kiinni pettämisestä omalla työpaikallaan, kun tämä ajaa rakastajansa kanssa hampurilaisravintolan drive in -luukulle. Janen poikaystävä Ricky myy Lesterille marihuanaa, mutta Rickyn isä, eversti Fitts, tulkitsee poikansa suhteen Lesteriin väärin, ja pahoinpitelee Rickyn. Kyllästyneenä vainoharhaiseen isäänsä Ricky päättää antaa tälle mitä hän haluaa: hän valehtelee tälle olevansa homo ja myyvänsä itseään rahasta.

Lester nostelee painoja autotallissa, kun hän huomaa oven takana vesisateessa eversti Fittsin. Lester päästää Fittsin sisälle ja tämä yrittää suudella Lesteriä: käy ilmi, että eversti Fittsin homofobia kumpuaa todellisuudessa tämän omasta tukahdutetusta homoseksuaalisuudesta. Lester torjuu hänet, ja eversti Fitts poistuu. Lester menee sisälle taloon, ja kohtaa itkevän Angelan. He päätyvät melkein harrastamaan seksiä, mutta viime hetkellä Angela tunnustaa olevansa neitsyt. Lester havahtuu siihen, että Angela on oikeastaan vain epävarma teinityttö. Lester kysyy Angelalta mitä Janelle kuuluu ja Angela kertoo Janen rakastuneen Rickyyyn. Tieto tekee Lesterin onnelliseksi. Kun Angela poistuu, Lester ottaa hymyillen käteensä kehystetyn perhevalokuvan. Lesterin odysseiamainen keski-ikä kriisi tulee päätökseen, ja hän ymmärtää lopulta epätäydellisessä elämässään piilevän kauneuden. Samalla hetkellä kuvaan Lesterin pään taakse ilmestyy asean piippu. Kamera liukuu keittiön valkoiselle seinälle, ja näemme kuinka veri roiskahtaa seinälle.

Loppukohtaus on rakennettu mielenkiintoisesti, sillä katsoja ei tiedä kuka Lesterin ampuu. Katsojalle vihjataan tarkoituksella, että ampuja voi olla kumpi tahansa Lesterin perheenjäsenistä; Jane vitsailee Rickylle isänsä tappamisesta ja Carolyn, jäätyään Lesterille kiinni pettämisestä ja tultuaan tämän seurauksena rakastajansa jättämäksi, ajaa raivoissaan kotiin ladattu ase vierellään. Lopuksi näemme kuitenkin eversti Fittsin palaavan taloonsa verinen paita päällään. Tämä on syyllistynyt Lesterin murhaan salatakseen homoseksuaalisuutensa.

2.2 TEEMAT

Ohjaaja Sam Mendesin mukaan *American Beauty*n kantava teema ja opetus on, että kauneutta voi löytää siellä, mistä sitä vähiten odottaa löytävänsä³. Tämä ajatus kulkee läpi sekä elokuvan pienissä yksityiskohdissa että suuremmissa juonenkäänteissä. Kun Ricky näyttää Janelle kauneimman koskaan kuvaamansa videon, videossa tuuli riepottelee valkoista muovipussia viidentoista minuutin ajan. Videota katsellessaan Ricky liikuttuu ja toteaa kyyneleitä silmissään: ”Joskus maailmassa on niin paljon kauneutta. Tuntuu, etten kestä sitä... Ja sydämeni pakahtuu.” Rickyn sanat toistuvat elokuvan loppukohtauksessa hieman eri muodossa, mutta kuolleen Lesterin suusta: ”Voisin kai olla vihainen siitä, mitä minulle tapahtui, mutta on vaikeaa olla vihainen, kun maailmassa on niin paljon kauneutta.” Kuten Ricky kykenee näkemään kauneutta kuolleessa linnussa tai muovipussissa, Lester oppii lopulta löytämään kauneuden tavanomaisesta esikaupunkielämästään ja epätäydellisestä perheestään.

Kapitalismi ja materialismi näyttävät *American Beauty*ssa yksilöiden onnettomuuden ja turhautumisen lähteinä. Lester työskentelee toimittajana mainosalan julkaisulle, ja irtisanoutuminen ankean kaupallisesta työstä on osa tämän vapautumista. Jane on säästänyt salaa rahaa useiden vuosien ajan rintaleikkausta varten; tämä on osoitus siitä, kuinka onnellisuuden tavoittelu ulkoisen kauneuden avulla on tyyppillistä jopa teini-ikäiselle. Parhaiten Burnhamien vääristynyt suhde materiaan tulee ilmi kohtauksessa, jossa Lesterillä ja Carolynilla on meneillään harvinainen romanttinen hetki, joka keskeytyy Carolynin huomauttaessa, että Lester on läikyttämässä pian vahingossa olutta sohvalle. ”Se on italialaisella silkillä verhoiltu neljän tuhannen euron sohva!”, Carolyn protestoi. Lester vastaa tälle huutaen: ”Se on vain sohva! Tämä ei ole elämää, tämä on vain tavaraa. Ja siitä on tullut sinulle tärkeämpää kuin elämisestä!”.

³ Mendes 1999, oheismateriaalissa

Myös pedofilian voi nähdä elokuvan teemana, onhan tarinan keskiössä keski-ikäinen mies, joka ihas-
tuu alaikäiseen tyttöön. Asetelma tuo mieleen Vladimir Nabokovin *Lolitan*, jossa kertoja Humbert
Humbert viettelee 12-vuotiaan tytärpuolensa. *American Beauty*sta onkin löydettävissä suoria viit-
tauksia Nabokovin klassikkoromaaniin. Lesterin ihastus Angela Hayes jakaa Humbertin *Lolitan*, eli
Dolores Hazen kanssa saman sukunimen eri kirjoitusasulla. Nimi Lester Burnham on anagrammi
sanoista ”Humbert learns” (Humbert oppii).⁴ Siinä missä Lester muutoin käyttäytyy kuin *Lolitan*
Humbert, häpeilemättömästi tavoitellen alaikäistä tyttölasta, hahmot eroavat kuitenkin yhdellä
merkittävällä tavalla. Toisin kuin Humbert, Lester ymmärtää viime hetkellä tekonsa vääryyden,
eikä vie sitä loppuun asti. Lester on siis kuin Humbertin hahmo, jonka tarinalla on erilainen lopetus:
Lester oppii.

American Beauty on myös monella tapaa oman aikakautensa tuotos, sillä eksistentiaalinen kriisi,
kapitalismin kritiikki ja maskuliinisuuden kriisi ovat toistuvia teemoja vuosituhannen lopun ame-
rikkalaisissa elokuvissa.⁵ Vuosituhannen vaihteen maskuliinisuuden kriisillä tarkoitetaan sitä,
kuinka sodan, konsumerismin, feminismin ja queer-liikkeen koettiin kyseenalaistavan perinteistä
mieskuvaa ja heteronormatiivista maskuliinisuutta⁶.

American Beautyn ilmestymisvuonna 1999 ilmestyi useampia elokuvia, joiden keskiössä on jonkin-
lainen miehisyyden kriisi ja uusi, milleniaalinen, maskuliinisuus. Toistuva teema oli machomiesten
esittäminen jonkinlaisen kriisin partaalla. Tähän elokuvakategoriaan kuuluvat *American Beautyn* li-
säksi muun muassa *Fight Club*, *The Matrix* ja *Magnolia*, jotka kaikki ilmestyivät vuonna 1999. Näille
elokuville tyypillistä oli vuosisadan lopun amerikkalaisen elämäntyylin kyseenalaistaminen, kulut-
tajayhteiskunnan kritiikki ja apokalyptiset visiot vuosituhannen vaihteen maskuliinisuudesta.⁷

New York Timesin artikkelissa vuodelta 1999 näitä miesten turhautumista tavalla tai toisella käsit-
televiä elokuvia kuvaillaan shokkihoitona, jolla elokuvantekijät yrittävät ravistella katsojia, ja ”saada
meidät elämään merkityksellisempiä elämiä, kun aloitamme uuden vuosituhannen”. Artikkelin mu-
kaan kaikkia näitä elokuvia yhdistää postfeministinen ajatus miesten voimaantumisesta: elämässään
eksyksissä olevat, yksinäiset miehet alkavat kapinoida.⁸

⁴ Lehmusvesi 2019

⁵ Holmlund 2008; 229

⁶ Hausman 2004; 117

⁷ Holmlund 2008; 229

⁸ Desowitz 1999

3. VISUAALISTEN AINESTEN SYMBOLIIKKA

Tässä luvussa analysoin *American Beauty*n symboliikkaa Panofskyn kolmiportaisen tulkintamallin mukaan tunnistuen ja tulkiten. Tarkoitukseni on avata hieman tiettyyn symboliin yleisesti liitettyjä merkityksiä (länsimaisessa) kulttuurissa ja pohtia mitä merkityksiä tämä symboli saa elokuvassa. Lähdän liikkeelle ruususta, joka on elokuvan tärkein ja tunnetuin symboli. Ruusun lisäksi käsittelen sitä, kuinka vankeuden teema tuodaan elokuvassa esiin erilaisin kuvauksellisin keinoin. Viimeiseksi käsittelen elokuvassa toistuvia värejä ja niiden merkityksiä.

3.1 RUUSUT

Koska ruusu on tärkein ja näkyvin *American Beauty*ssa käytetty symboli, puhun ensimmäiseksi sen merkityksestä elokuvassa. Pohjaan tulkintani ruusun merkityksestä pitkälti Elisabeth Zaudererin (2015) artikkeliin *Is rose is a rose is a rose? Appropriating polysemy in film: The case of rose imagery in American Beauty*.

Ruusu kulkee elokuvan kohtauksissa mukana alusta loppuun; elokuvan alussa Lesterin vaimo Carolyn leikkaa ruusuja etupihalla, loppukohtauksessa kuolleen Lesterin vieressä on vaasillinen ruusuja. Ruusu on läsnä myös elokuvan nimessä, sillä *American Beauty* on sen ruusulajikkeen nimi, jota Carolyn kasvattaa etupihallaan. *American Beauty* merkitsee suoraan käännettynä ”amerikkalaista kauneutta”. Elokuvan nimen voi tästä syystä nähdä ironisena vitsinä, sillä elokuva näyttää amerikkalaisen perheen elämän kääntöpuolen, joka on kaikkea muuta kuin kaunis. Toisaalta elokuvan opetus on nimenomaan kauneuden löytäminen arkisuudesta, joten elokuvan nimen voi tulkita myös epäironisesti.

Ruusu on yleinen symboli länsimaisessa kulttuurissa, ja sillä on useita merkityksiä. Kristillisessä ikonografiassa ruusut on usein liitetty Jeesukseen ja tämän kuolemaan. Ruusu saattaa symboloida esimerkiksi maljaa, johon ristiinnaulitun Jeesuksen veri valuu, Jeesuksen verta tai tämän haavoja. Ruusu liitetään usein myös uudestisyntymiseen: antiikin mytologiassa esimerkiksi kuolleen Adoniksen verestä kasvaa ruusuja. Syy siihen, miksi ruusu on liitetty uudestisyntymiseen, saattaa olla semanttinen: latinan ruusua merkitsevä sana *rosa* ja kastetta merkitsevä sana *ros* muistuttavat toisiaan

läheisesti. Myöhemmin ruusun merkitys laajeni symboloimaan myös rakkautta, ja erityisesti aitoa rakkautta.⁹

Ruusuun liitetyt merkitykset, kuolema, veri, rakkaus ja uudestisyntymä, liittyvät kaikki myös keskeisesti *American Beautyyn*. Kuolema on jatkuvasti läsnä elokuvassa, jossa kuollut kertoja kuvailee meille omaan kuolemaansa johtavaa tapahtumaketjua. Rakkaus, joka usein liitetään ruusuihin, näyttäytyy elokuvassa erilaisissa muodoissa, kuten nuorena rakkautena, kiellettyinä rakkautena, ja tukahdutettuna homoseksuaalisena rakkautena. Ruusun symbolinen yhteys vereen liittyy olennaisesti loppukohtaukseen, jota käsittelen tämän alaluvun lopussa. Lesterin elokuvan aikana kokeman muutoksen voi nähdä eräänlaisena uudestisyntymänä, sillä omien sanojensa mukaan Lester tuntee heidänneensä uudestaan eloon rikkoessaan sosiaalisia normeja ja tehdessään mitä haluaa. Emme myöskään tiedä, mistä kuollut Lester oikeastaan puhuu katsojalle; ehkä tämä on todella syntynyt uudestaan.

Ruusut esiintyvät elokuvassa kahdessa eri muodossa: kokonaisina ruusuina ja ruusun terälehtinä. Kokonaisia ruusuja näemme lähes jokaisessa Burnhamien talon sisällä tapahtuvassa kohtauksessa, kauniisti asetelluissa maljakoissa. Ruusun terälehdet sen sijaan esiintyvät Lesterin fantasiamaailmassa tämän haaveillessa teini-ikäisestä ihastuksestaan Angelasta. Ruusuilla ei välttämättä ole elokuvassa yhtä, selkeää merkitystä, vaan niiden merkitys riippuu tilanteesta.

Ruusun voidaan esimerkiksi nähdä kuvaavan amerikkalaista nyky-yhteiskuntaa ja sen asenteita yleisellä tasolla. *American Beauty* -ruusu on amerikkalaisen kauneuden ikoni, ja tässä ikonisessa merkityksessään sen voidaan ajatella symboloivan amerikkalaisen kulttuurin ulkonäkökeskeisyyttä. Tämä ulkonäkökeskeisyys ja liiallinen keskittyminen materiaan estävät ihmisiä näkemästä ”todellista kauneutta”, kauneutta asioiden takana, kuten Carolyn ja Lester Burnhamille on käynyt. Ruusun irtonaisina osina ruusun terälehtien voidaan nähdä merkitsevän asian hajottamista, jotta sen sisäinen kauneus voitaisiin nähdä.¹⁰

Ruusut henkilöityvät elokuvassa kahteen Lesterin elämää tavalla tai toisella hallitsevaan naiseen: Carolyniin ja Angelaan. Zaudererin mukaan ruusumaljakot talon sisällä liittyvät vahvasti Carolyniin ja hänen pakkomielleiseen tarpeeseensa menestyä¹¹. Carolynin elämänasennetta kuvaava motto kuuluu: ”ollakseen menestynyt, ihmisen täytyy pitää jatkuvasti yllä vaikutelmaa siitä, että on menestynyt”. Toisin sanoen vaikka Carolynin ja Lesterin avioliitto on onneton, Carolyn pitää julkisivun kunnossa: ruusut kukoistavat hoidetulla pihalla ja perhe syö joka ilta hienoa illallista kauniisti

⁹ Chevalier & Gheerbrant 1996; 813-815

¹⁰ Zauderer 2015; 2014

¹¹ Zauderer 2015; 199

katetun pöydän ympärillä, jonka keskellä on tietysti maljakollinen vastaleikattuja ruusuja. Zauderer näkee ruusumaljakon vastapäätä istuvien Lesterin ja Carolynin välissä korostavan sitä, kuinka Carolynin pakkomielle menestykseen on tullut heidän välilleen ja johtanut avioliiton kuihtumiseen. (Kuva 1.) Ruusuilla on erilainen merkitys kukkapenkissä ja leikattuna maljakossa; leikattaessa ruusu menettää kauneutensa ja muuttuu elottomaksi. Tämän muodonmuutoksen voidaan myös nähdä kuvaavan Carolynin muutosta nuoresta ja iloisesta naisesta ”tunteettomaksi, rahanahneeksi friikiksi”, kuten Lester tätä nimittää.¹²

Kuva 1. Ruusumaljakko Lesterin ja Carolynin välillä kertoo avioparin etäännyttämisestä. Lähde: *American Beauty* 1999 (0:07:26). Kuvakaappaus: Matilda Saarikoski

Ruusun terälehdet taas esiintyvät kohtauksissa, joissa Lester fantasioi Angelasta. Nämä Lesterin kuvittelemat kohtaukset erottaa elokuvan todellisesta maailmasta terälehtien lisäksi vinksahanteelta kuulostava musiikki ja liikkeiden toistuminen useampaan kertaan, kuin hallusinaatioissa. Ensimmäisen kerran näemme ruusun terälehdet, kun Lester on katsomassa tyttärensä tanssiesitystä. Lester huomaa Angelan ja kuvittelee tämän tanssivan vain hänelle. Fantasiassa Angela avaa cheerleader-puseronsa, mutta rintojen sijasta näemme tulvan ruusun terälehtiä, jotka leijailevat katsojaa, eli Lesteriä kohti. (Kuva 2.) Terälehtimotiivi toistuu fantasioissa. Maatessaan sängyssä Lester näkee alastoman Angelan makuuhuoneen katossa kylpemässä ruusun terälehdissä, joita leijailee hiljalleen Lesterin päälle. Unessa tämä kuvittelee löytävänsä Angelan kylpyammeesta, jonka pinnalla kelluu ruusun lehtiä. (Kuva 13.) Kuvitellessaan suutelevansa Angelaa Lester löytää suustaan ruusun terälehdien.

¹² Zauderer 2015; 199-200

Myös terälehtiä voidaan tulkita useammalla tavalla. Niiden voidaan nähdä liittyvän Lesterin kapiinaan avioliitossaan; ruusun terälehdet luovat kontrastin Carolynin kasvattamille, säntillisesti hoide-
tuille ruusuille. Ruusun terälehdet synnyttävät uuden merkin, joka symboloi Lesterin vapautumista
ja uutta rakkautta. Terälehdet liittyvät Lesterin ”toiseen kukkaan puhkeamiseen”, kun hän pyrkii
murtautumaan vapaaksi tylsästä esikaupunkielämästään ja elämään nuoruuttaan uudestaan. Toi-
saalta lehtien voidaan nähdä symboloivan Lesterin kriisiä. Terälehdet ovat irrallinen osa kokonai-
suutta, ruusua, ja siten rinnastettavissa Lesterin vieraantumiseen perheestään ja elämästään.¹³

Ruusun terälehdet on kirjallisuudessa perinteisesti yhdistetty myös lankeamiseen, siirtymään viat-
tomasta neitsyyden tilasta seksuaalisesti aktiiviseen tilaan. Tästä syystä hääseremonioissa morsius-
neidot usein sirottelevat kirkon käytävälle ruusun terälehtiä, ne symboloivat siirtymäriittä, hää-
yötä, jolloin morsiamesta periaatteessa tulee seksuaalisesti aktiivinen.¹⁴ Tässä merkityksessä ruusun
terälehtien voidaan ajatella viittaavaan Angelan neitsyyteen ja viattomuuteen, joka turmeltuisi, mi-
käli Lester toteuttaisi tähän liittyvät fantasiansa. Toisaalta lehdet voivat symboloida myös Lesterin
lankeamista ja häilyvää rajaa viattoman fantasian ja oikean aviorikoksen (ja pedofilian) välillä.

Kuva 2. Ruusun terälehdet henkilöityvät teinityttö Angelaan. Lähde: *American Beauty* 1999 (0:17:13). Kuva-
kaappaus: Matilda Saarikoski

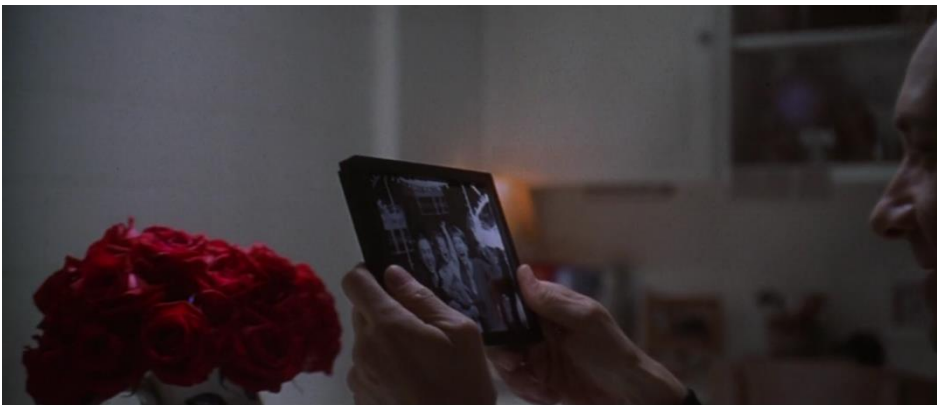
Elokuvan ruususemboliikka kulminoituu loppukohtaukseen, jossa Lester kuolee. Kamera liikuu
aseenpiipusta perhevalokuvaan, jota Lester pitelee käsissään, sitten maljakolliseen ruusuja pöydällä,
ja lopulta valkoiselle seinälle, jolle Lesterin veri roiskahtaa. (Kuvat 3. & 4.) Veri ei roisku seinälle
summittaisesti, vaan sen muodostama veritahra on siisti ja symmetrinen. Pyöreä veritahra, joka on

¹³ Zauderer 2015; 200-201

¹⁴ Zauderer 2015; 201-202

keskeltä tummempi, tuo mieleen ruusun, varsinkin kun kamera liikkuu ruusumaljakosta suoraan seinälle muodostuvaan tahraan.

Elizabeth Zauderer näkee loppukohtauksessa kaksi erilaista tulkintaa. Ensimmäisen tulkinnan mukaan Lester, katsellessaan vanhaa perhevalokuvaa, ymmärtää vielä voivansa pelastaa avioliittonsa. Ruusumaljakko pöydällä kuitenkin muistuttaa Lesteriä siitä, että hän ei tule koskaan pääsemään eroon Carolynin pakkomielleisestä määräilystä. Valkoinen seinä symboloi uutta toivoa, mutta tämä toivo kuitenkin kuolee yhdessä Lesterin kanssa, kun veri roiskahtaa seinälle. Toisaalta ruusun muotoon räjähtänyt veri voi merkitä Lesterin matkan loppua ja ympyrän sulkeutumista. Veritahra symbolisoi ruusun dekonstruktiota, osiin hajotettua ruusua eli ruusun terälehtiä. Terälehdet Lesterin vapautumisen symbolina kertovat, että Lesterin matka on viimein tullut päätökseen.¹⁵

Kuva 3. Kamera siirtyy perhekuvasista ja ruusumaljakosta valkoiselle seinälle... Lähde: *American Beauty* 1999 (1:51:41). Kuvakaappaus: Matilda Saarikoski

Kuva 4. ...ja seuraavassa hetkessä seinälle roiskahtaa verta. Veritahra valkoisella seinällä tuo mieleen ruusun. Lähde: *American Beauty* 1999 (1:51:47). Kuvakaappaus: Matilda Saarikoski

¹⁵ Zauderer 2015; 203-204

3.2 VANKEUS

Lesterin tylsä esikaupunkielämä näyttäytyy *American Beautyssa* vankilana, josta tämä, tiedostettuaan tilanteensa, yrittää murtautua ulos. Ohjaaja Sam Mendesin mukaan *American Beauty* onkin ennen muuta tarina vankeudesta ja sen pakenemisesta. Elokuvaa kommentoidessaan Mendes kertoo, kuinka Lesterin osa vankina tuodaan elokuvassa esille kuvauksellisin keinoin, kuvaamalla tätä useaan otteeseen erilaisissa symbolisissa selleissä tai kaltereiden takana.¹⁶

Esimerkiksi elokuvan alkukohtauksessa Lester kuvataan selliä muistuttavassa suihkukopissa. Samaan aikaan kaikkitietävä kertoja-Lester toteaa: ”Katsokaa minua. Runkkaamassa suihkussa. Tämä on päiväni kohokohta, tästä eteenpäin kaikki on alamäkeä.” Seuraavassa kohtauksessa Lester tarkkailee ikkunasta ruusujaan hoitavaa Carolynia. Kun kamera kuvaa ikkunassa seisovaa Lesteriä talon ulkopuolelta, ikkunan ruudut muistuttavat vankisellin kaltereita. Lesterin torkkuessa työmatkalla auton takapenkillä, auton metallinen kehikko toimii vankilana. Lesterin työpiste, sermeillä rajattu koppi, muodostaa yhden sellin. Lesterin työpaikalla näemme vilaukselta, kuinka hänen heijastuksensa on vankina tietokoneen näytöllä, jonka numerosarakkeet muodostavat kalterit tämän ympärille. (Kuva 5.)

Mendes käsittelee lähinnä Lesterin vankeutta ja vapautumista, mutta Lester ei ole ainoa hahmo, jota kuvataan ”vankilassa”. Myös muut elokuvan henkilöt kuvataan useaan otteeseen vankilamaisissa asetelmissä. Esimerkiksi tässä kohtauksessa (Kuva 6.) kiinteistövälittäjänä työskentelevä Carolyn näyttää olevan sälekaihdinten muodostamien kaltereiden vankina talossa, jota tämä yrittää myydä. Rickyn videokamerakuvassa ikkuna muodostaa kalterit Janen eteen (Kuva 7.), ja myöhemmin Janen kuvaama Ricky on vangittuna televisiossa (Kuva 8.).

Smith kirjoittaaakin, että kaikki elokuvan henkilöt etsivät vapautta omalla tavallaan. Ricky käyttää huumeita ja kapinoo salaa isänsä militaristista kuria vastaan. Jane säästää rahaa rintaleikkaukseen ja suunnittelee Rickyn kanssa pakoa esikaupungista New Yorkiin. Carolyn uppoutuu suhteeseen menestyneen kiinteistövälittäjän kanssa, menestyksen esikuvan, jonka kaltainen Carolyn haluaisi itsekin olla. Lester haaveilee Angelasta. Vapaudentavoittelu on Smithin mukaan kuitenkin turhaa, sillä kulttuuri on kokonaisvaltainen systeemi, jota ei voi paeta.¹⁷

Vankilamaiset kohtaukset kertovat *American Beautyssa* omaa tarinaansa. Vaikka elokuva kertoo yksilöiden vapautumisesta, Lesteriä ja muita hahmoja kuvataan vankilamaisissa asetelmissä läpi elokuvan, kohtaukset eivät lopu Lesterin muuttaessa elämänsä suuntaa. Nämä kohtaukset tuntuvatkin

¹⁶ Mendes 1999, oheismateriaalissa

¹⁷ Smith 2002; 4-7

Smithin tapaan ehdottavan, että pakeneminen on mahdotonta, ja Lesterin vapautuminen on vain näennäistä. Todellinen vapautuminen *American Beauty*ssa tapahtuu vasta elokuvan lopussa, Lesterin hyväksyessä, että tämän on tyytyminen valitsemaansa elämään. Pakeneminen on turhaa ja mahdotonta.

Kuva 5. Lester vankina tietokoneen ruudulla. Lähde: *American Beauty* 1999 (0:04:27). Kuvakaappaus: Matilda Saarikoski

Kuva 6. Carolyn kuvataan sälekaihdinten takana "vankilassa". Lähde: *American Beauty* 1999 (0:12:51). Kuvakaappaus: Matilda Saarikoski

Kuva 7. Janen huoneen ikkuna muistuttaa vankisellin kaltereita. Lähde: *American Beauty* 1999 (0:23:27). Kuvakaappaus: Matilda Saarikoski

Kuva 8. Ricky vankina televisiossa. Lähde: *American Beauty* 1999 (1:18:50). Kuvakaappaus: Matilda Saarikoski

3.3 VÄRIT

Seuraavaksi analysoin värien merkitystä *American Beautyssa*. Eri värit herättävät ihmisissä erilaisia tunteita, ja elokuvantekijät käyttävätkin usein värejä saadakseen katsojassa aikaan tietynlaisen reaktion tai kokemuksen. Värimaailman avulla elokuvantekijä voi lisätä tarinaan alitajuntaisen kerroksen. Tietty väri voi esimerkiksi muuttaa kohtauksen tunnelmaa tai sitä, kuinka katsoja suhtautuu johonkin hahmoon. Koska värien aiheuttamat mielikuvat ovat niin alitajuntaisia, katsoja ei aina huomaa tähän kohdistuvaa ”manipulaatioita.”¹⁸

Myös *American Beautyn* värimaailma on tarkasti suunniteltu ja se tukee tarinan kaarta. Sininen, punainen ja valkoinen, eli Yhdysvaltain lipun värit toistuvat *American Beautyssa*. Käsittelen näiden värien mahdollisia merkityksiä elokuvassa sekä erillisinä väreinä, että Yhdysvaltain kansallisväreinä. Puhun jonkin verran myös elokuvan muusta värimaailmasta. Värien analysoinnissa tukeudun pitkälti Patti Bellantoninin (2005) teokseen *If It's Purple, Someone's Gonna Die – Power of Color in Visual Storytelling*, jossa *American Beautyn* värimaailmaa käsitellään omana lukunaan.

3.3.1 Yhdysvaltojen lipun värit

Yhdysvaltojen lipun värien toistuminen *American Beautyssa* on malliesimerkki siitä, kuinka elokuvantekijä voi käyttää tiettyjä värejä miten ilmeisesti tahansa, ja tämä saattaa silti jäädä katsojalta huomaamatta. Kun väreihin alkaa kiinnittää huomiota, huomaa pian punaisen, sinisen ja valkoisen toistuvan *American Beautyssa* kaikkialla ja jatkuvasti. Burnhamien valkoisessa talossa on siniset ikkunaluukut ja punainen ovi. Kun Lester pudottaa salkkuns sisällön vahingossa maahan, hänen kässissään on punainen ja sininen kansio sekä valkoisia papereita. (Kuva 9.) Eräässä kohtauksessa Lester leikkii punaisella kauko-ohjattavalla autolla Burnhamien olohuoneessa, jossa on sinivalkoraidallinen sohva.¹⁹ Sohvan raidat ovat erityisen vahva viittaus Yhdysvaltain lippuun. Värit toistuvat mitä pienimmissä yksityiskohdissa, kuten Rickyn huoneessa palavissa kynttilöissä, jotka näkyvät kuvassa vain muutaman sekunnin ajan (Kuva 8.), tai Lesterin työpaikalla, jossa kuvassa vilahtavat siniset saksit, valkoinen rasia ja niiden takana punainen kansio. (Kuva 5.) Bellantonini osoittaa, että lipun värit on piilotettu jopa seuraavaan dialogiin:

¹⁸ Bellantonini 2005; xxviii

¹⁹ Bellantonini 2005; 25-26

Burnhamien naapuri: “**Ruususi** ovat niin upeita, kuinka saat ne kukoistamaan tällä tavalla?”

Carolyn: Voin paljastaa sen sinulle, **munankuorilla** ja **miracle grow**:lla!

Ruusut ovat punaisia, munankuoret valkoisia ja miracle grow sinistä jauhetta, yhdessä ne siis muodostavat kansallisvärit. ²⁰

Alkuperäisessä kontekstissaan, Yhdysvaltojen lipussa, valkoisen on nähty merkitsevän puhtautta ja viattomuutta, punaisen urheutta ja kestävyyttä ja sinisen määrätietoisuutta ja oikeudenmukaisuutta.²¹ *American Beauty*ssa lipun värit saavat kuitenkin uuden, satiirisen merkityksen. Bellantonini kuvaa värien tarkoitusta: ”Kolmen värin toistuminen piirtää alitajuisesti tietoisuutemme perinteisen amerikkalaisen perheen kammottavan arkkityypin: ulkoapäin katsottuna se näyttää hyvälle, mutta suljettujen (ja punaisten) ovien takana se kärsii ja rappeutuu.”²² Värit siis ikään kuin alleviivaavat katsojalle, että tämä tässä on amerikkalainen perhe. Burnhamit sinipunavalkoisessa lähiömaailmassaan voisivat olla kuka tahansa perhe: he ovat kuin kaikkien keskiluokkaisten amerikkalaisten perheiden symboli. Värit viestivät, että tällainen on nykyajan amerikkalainen perhe: onneton ja materialistinen, potentiaalisesti jopa taipuvainen väkivaltaan.

Kuva 9. Yhdysvaltain lipun värit näkyvät sekä Lesterin papereissa, että talossa tämän taustalla. Lähde: *American Beauty* 1999 (00:04:03). Kuvakaappaus: Matilda Saarikoski

²⁰ Bellantonini 2005; 25

²¹ <https://www.colonialflag.com/symbolism-of-the-red-white-and-blue/>

²² Bellantonini 2005; 26

3.3.2 Punainen

Hallitsevin väri elokuvassa on punainen, onhan se myös ruusujen väri. Väri tulee esiin ruusujen lisäksi erilaisissa pienissä yksityiskohdissa, kuten Burnhamien talon etuovessa, joka on punainen. Kun Ricky tarjoilijana työskennellessään tunnistaa Lesterin cocktail-juhliissa, hän kysyy ”Etkö asu Robin Hood Traililla? Talossa, jossa on punainen ovi?”, viitaten Burnhamien taloon nimenomaan punaisen oven kautta. Kun Lester ostaa pomoltaan kiristämällä rahoilla unelmiensa urheiluauton, vuoden 1975 mallisen Pontiac Firebirdin, se on punainen. Motellissa, jossa Carolyn pettää Lesteriä, on punaiset lamput ja punainen sängynpeite.

Punainen on voimakas väri, ja siihen on liitetty paljon erilaisia merkityksiä: se on muun muassa elämän, kuoleman ja rakkauden väri. Punainen ei ole pelkästään rakkauden ja intohimon väri, länsimaissa se liitetään myös vaaraan, kieltoihin ja väkivaltaan. Yhteys väkivaltaan ja kuolemaan johtuu siitä, että punainen on veren väri. Voimakas väri aiheuttaa sen kokijassa myös fyysisiä reaktioita; se voi nostaa verenpainetta, nopeuttaa pulssia ja lisätä aggressiivisuutta.²³

*American Beauty*ssa yhdistyy sekä punaisen merkitys rakkauden ja intohimon värinä, että sen merkitys väkivallan, kuoleman ja aggression värinä. Esimerkiksi ruusun terälehdissä ja motellikohtauksessa katsoja käsittää punaisen värin viestivän rakkautta tai intohimoa; ne kuvastavat Lesterin tunteita Angelaa kohtaan ja Carolynin avioliiton ulkopuolisen suhteen huumaa. Sen sijaan elokuvan viimeisissä kohtauksissa punaisuus on uhkaavaa, se enteilee väkivaltaa ja kuolemaa. Mendesin mukaan punaisen värin toistumisen tarkoitus onkin johdattaa katsoja loppukohtauksen punaiseen vereen²⁴. Bellantonini kuvaa punaisen värin käyttöä elokuvassa nerokkaaksi ja lähes sadistiseksi. Punaisen värin toistuminen elokuvassa turruttaa katsojan siihen. Se saa odottamaan punaista, mutta silti katsoja yllättyy, kun punainen veri yhtäkkiä roiskahtaa valkoiselle seinälle.²⁵

Punainen tuntuukin valtaavan yhä enemmän alaa elokuvan loppua kohden. Kun se muutoin elokuvan aikana tulee esiin joissain yksityiskohdissa, elokuvan viimeisissä kohtauksissa se on läsnä jatkuvasti. Carolynilla on yllään punainen mekko ja punaista huulipunaa, kun hän ajaa kostonhimoisena kotiin, vain löytääkseen aviomiehensä kuolleena. Tämän saapuessa perille kamera kuvaa pitkän aikaa Burnhamien talon lampun valaisemaa etuovea, joka hohkaa punaisena muuten pimeässä illassa, kuin ennakoiden veristä näkyä, jonka Carolyn kohtaa sisään astuessaan. (Kuva 10.) Juuri ennen kuolemaansa Lester treenaa autotallissa punaisen lampun hohteessa. Kaikki tämä punaisuus kulminoituu Lesterin kuolemaan ja punaiseen vereen elokuvan loppukohtauksessa.

²³ Hintsanen, coloria.net

²⁴ Mendes 1999, oheismateriaalissa

²⁵ Bellantonini 2005; 27

Kuva 10. Lesterin kuolinyönä punainen ovi hohkaa uhkaavasti. Lähde: *American Beauty* 1999 (1:49:00). Kuva-kaappaus: Matilda Saarikoski

3.3.3 Sininen

Sininen liitetään usein hiljaisuuteen ja suruun. Vaikka sininen ei ole punaisen vastaväri, se asetetaan usein punaisen vastakohtaksi. Siinä missä punaisen sanotaan jopa aiheuttavan aggressiivisuutta, sinistä pidetään tunteita ja viettejä hillitsevävä värinä.²⁶ Sinisen ja punaisen vastakkaisuus tulee esille myös *American Beauty*ssa. Lesterin tarinan kaarella ne symboloivat päinvastaisia asioita, ja Bellantonini kirjoittaa värien kuvaavan tässä tapahtuvaa muutosta. Elokuvan alussa Lesteriä määrittelee sinisenharmaa väri. Sininen ja harmaa hallitsevat Lesterin työpaikan värimaailmaa, ja harmaassa puvussaan ja siniharmaassa solmiossaan hän näyttää sulautuvan osaksi seiniä. (Kuva 11.) Bellantoninin mukaan sinisenharmaa väri viestii passiivisuutta ja voimattomuutta, ja väristä johtuen katsoja liittää nämä ominaisuudet myös Lesteriin.²⁷

Kun Lesterin muutos alkaa, muuttuu myös tätä kuvaava värimaailma. Irtisanouduttuaan töistä Lester ostaa punaisen urheiluauton. Kun Lester sanoo ensimmäisen kerran vastaan Carolynille, hänet esitetään punaruskean sävyisessä autotallissa punainen paita päällään. Siinä missä Lesterin avokonttori on siniharmaa, tämän uusi työpaikka on punainen. Mr. Smiley's -hampurilaisravintolan logo on punainen, ravintolan sohvat ovat punaiset ja Lesterin työasuun kuuluu punaraidallinen paita ja punainen lippalakki. (Kuva 12.) Punainen kuvaa siis Lesterin muutosta aktiiviseksi toimijaksi, pois sinisestä passiivisuudesta.

²⁶Hintsanen, coloria.net

²⁷ Bellantonini 2005; 27

Kuva 11. Lester passiivisen siniharmaalla työpaikallaan. Lähde: *American Beauty* 1999 (0:05:13). Kuvakaappaus: Matilda Saarikoski

Kuva 12. Muuttunut, aktiivinen Lester punaisissa sävyissä uudella työpaikallaan. Lähde: *American Beauty* 1999 (1:27:33). Kuvakaappaus: Matilda Saarikoski

3.3.4 Valkoinen

Valkoista pidetään useissa kulttuureissa viattomuuden, puhtauden ja neitsyyden symbolina. Se liitetään myös rauhaan ja antautumiseen, esimerkiksi valkoinen lippu on tunnettu antautumisen symboli. Valkoinen rinnastetaan monissa kulttuureissa hyvyyteen ja hyviin jumaliin, esimerkiksi Jeesus ja enkelit kuvataan usein valkoisissa vaatteissa.²⁸ *American Beauty*ssa valkoinen väri esiintyy usein Angelan kanssa, ja sen voi katsoa symboloivan sekä Angelan neitsyyttä, että tämän jumalatarmaisuutta Lesterin mielikuvituksessa.

Kun Lester näkee Angelasta unta tämän tapaamista seuraavana yönä, hän kuvittelee löytävänsä Angelan kylpyhuoneesta, isosta valkoisesta kylpyammeesta kylpemässä ruusun lehdissä. (Kuva 13.)

²⁸ Hintsanen, coloria.net

Kylpyhuone on täynnä valkoista valoa ja höyryä, joka antaa kohtaaukselle lähes uskonnollisen tunnelman: kylpyhuone on kuin temppeli, ja kylpyamme alttari, jossa jumalatar (Angela) kylpee.²⁹ Lester näkee Angelan pelastuksena, avaimena vapauteen. Jopa tämän etunimi viittaa enkeleihin, sillä sana *angela* merkitsee latinaksi naispuolista enkeliä.³⁰

Angela ei kuitenkaan ole Lesterin ainoa pelastava enkeli. Lester kokee toisen heräämisen cocktailjuhlissa, jossa tarjoilijana työskentelevä Ricky tarjoaa ikävystyneelle Lesterille jointin. Kun Ricky irtisanoutuu työstään hetken mielijohteesta, Lester alkaa pitämään tätä henkilökohtaisena sankarina. Rickyllä on juhlissa yllään valkoinen smokki, ja Mendes kutsuukin tätä ”enkeliksi valkoisisaan”³¹. Rickyn smokin väri ei siis ole sattumaa, vaan sen voidaan nähdä symboloivan Rickyn enkelimäistä roolia Lesterin auttajana.

Valkoinen on läsnä myös kohtauksessa, jossa Lester ja Angela päätyvät melkein harrastamaan seksiä. Valkoiset verhot ja ikkunanraamit kehystävät Lesterin ja Angelan kohtaamista. Angelalla on yllään valkoinen paita ja tämä makaa valkoisella sohvalla, jota Mendes kuvailee ”neitsyenvalkoiseksi”³². Olohuoneen valkoisuuden rikkoo vain kimppu punaisia ruusuja, mukana asetelmassa muistuttamassa Carolynista. On melko ilmeistä, mihin valkoisella värillä tässä kohtauksessa viitataan: kohtauksessa Angela paljastaa katsojalle ja Lesterille olevansa vielä neitsyt.

Valkoisen seinän merkitystä elokuvan loppukohtauksessa on vaikeampi tulkita. Kenties valkoisen seinän tarkoitus on yksinkertaisesti toimia taustana punaiselle veriroiskeelle, kuin taulun kangas. Zauderer katsoo valkoisen seinän symboloivan uutta toivoa (joka kuitenkin menetetään Lesterin kuollessa)³³. Ottaen huomioon valkoisen värin merkityksen antautumisen ja rauhan symbolina, myös nämä merkitykset voidaan liittää valkoiseen seinään. Lesterin taistelu on ohi ja tämä antautuu ymmärtäen vihdoin olevansa tyytyväinen elämäänsä: Lester on saavuttanut rauhan.

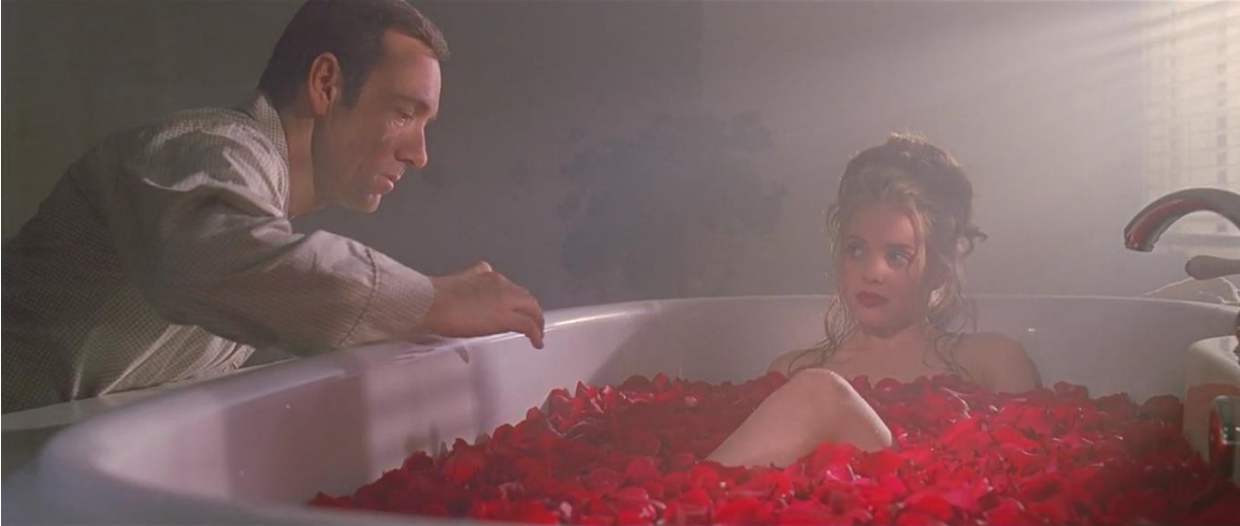
²⁹ Anker 2004; 315

³⁰ Online Etymology Dictionary: <https://www.etymonline.com/word/angela>

³¹ Mendes 1999, oheismateriaalissa

³² Mendes 1999, oheismateriaalissa

³³ Zauderer 2015; 203-204

Kuva 13. Valkoinen valo ja höyry tuovat kohtaukseen uskonnollisen tunnelman. Lähde: *American Beauty* 1999 (0:44:01). Kuvakaappaus: Matilda Saarikoski

3.3.5 Värikkyyden ja väriltömyys

Paitsi väreillä, myös väriltömyydellä on elokuvassa oma merkityksensä. Burnhamien talon sisustus on väriltön ja mitäänsanomaton, jopa kliininen. Lesterin ja Carolynin kauttaaltaan vaaleansävyinen makuuhuone muistuttaa hotellihuonetta, johon he itse maastoutuvat täydellisesti vaaleissa yöasuissaan. (Kuva 14.) Janen huone taas on tulvillaan lämpimiä sävyjä: oranssia, keltaista, punaista ja violetta, sekä erilaisia kuoseja ja pieniä esineitä. (Kuva 15.) Janen huone luo jyrkän kontrastin muuhun taloon, ja Mendes kuvaileekin sitä ”muutoin kylmän talon lämpimäksi ja sykkiväksi sydämeksi”³⁴.

Näiden tilojen kontrasti on yhtä jyrkkä kuin ero Janen ja tämän vanhempien välillä. Lester tuntee elävänsä kuin olisi kuollut tai syvässä unessa, ja kutsuu vaimoaan verettömäksi, rahanahneeksi frii-kiksi. Janen vanhempia yhdistää siis jonkinlainen elottomuus, jota väriltön sisustus yhdessä leikat-tujen, kuolevien ruusujen kanssa heijastelee. Lester ja Carolyn ovat vanhoja, katkeria ja kyllästy-neitä toisiinsa, Jane taas nuori, rakastunut, naiivi ja täynnä elämää. Janen värikäs huone onkin kuin ainoa elollista elämää sisältävä soppa kuolleessa talossa.

³⁴ Mendes 1999, oheismateriaalissa

Kuva 14. Lesterin ja Carolynin makuuhuone on täysin väritön ja neutraali. Lähde: *American Beauty* 1999 (0:45:07). Kuva-kaappaus: Matilda Saarikoski.

Kuva 15. Janen makuuhuone on täynnä värejä. Lähde: *American Beauty* 1999 (0:37:59) Kuva-kaappaus: Matilda Saarikoski

4. PÄÄTÄNTÖ

American Beauty on huolellisesti suunniteltu kokonaisuus, jossa kaikilla elementeillä on oma tehtävänsä. Elokuvan symboliikka lisää oman kerroksensa sen tarinaan. Osa *American Beautyn* symboliikasta on helposti havaittavaa ja osa taas hienovaraisempaa. Esimerkiksi ruusut ovat elokuvassa hyvin näkyvässä roolissa, kun taas esimerkiksi värien symboliikka ei ole yhtä helposti havaittavissa. *American Beautyn* tärkeimmät symboliset elementit ovat ruusut, vankeuden kuvaus, ja värien käyttö.

Ruusut ovat varsin näkyvässä roolissa *American Beautyssa* ja niiden merkitys on monitulkintainen. Ruusut henkilöityvät vahvasti Carolyniin ja Angelaan. Kokonaiset ruusut voivat yleisellä tasolla viitata amerikkalaisen yhteiskunnan pinnallisuuteen ja ulkoiseen kauneuteen, Carolyniin liitettynä taas tämän tarpeeseen näyttää menestyneeltä ulospäin. Kokonaisen ruusun vastakohtana Angelaan liittyvät ruusun terälehdet sen sijaan edustavat sisäistä kauneutta, ja Lesterin kapinaa.

Vankeuden teema tuodaan *American Beautyssa* esiin kuvauksellisin keinoin; sekä Lester että muut elokuvan henkilöt kuvataan toistamiseen vankilamaisissa asetelmissa, kuten suihkukopissa tai ikkunaruuhtujen takana. Nämä asetelmat kuvaavat elokuvan henkilöiden kokemusta; he kokevat olevansa loukussa elämässään, ja pyrkivät kukin omalla tavallaan vapauteen.

Sininen, punainen ja valkoinen toistuvat *American Beautyssa*. Yhdessä esiintyessään ne muodostavat Yhdysvaltojen lipun värit. Elokuva satirisoi vahvasti amerikkalaista unelmaa, ja kansallisvärit auttavat alitajuntaisesti satiirisen kuvauksen luomisessa. Sininen ja punainen kuvaavat Lesterin muutosta passiivisesta (sininen) aktiiviseksi (punainen) toimijaksi. Punaisen toinen rooli elokuvassa on johdattaa katsoja veriseen loppukohtaukseen. Pelastukseen ja neitsyyteen liitetty valkoinen esiintyy erityisesti Angelan kanssa, jonka voi nähdä elokuvassa eräänlaisena pelastavana enkelinä.

American Beauty on monitahoinen elokuva, jota voisi tutkia monestakin eri näkökulmasta. Elokuva voisi esimerkiksi tulkita toisessa luvussa mainitun maskuliinisuuden kriisin näkökulmasta, ja vertailla sitä muihin vuonna 1999 ilmestyneisiin vuosituhannen vaihteen maskuliinisuutta käsitteleviin elokuviin. Myös *American Beautyn* viittaukset *Lolitaan* ovat mielenkiintoinen tutkimuksen aihe, elokuvanhan voi nähdä jopa *Lolitan* modernina adaptaationa. Jotta tutkimukseni ei olisi täysin eksynyt aiheestaan, en lähtenyt sen enempää paneutumaan edellä mainittuihin näkökulmiin, vaan jätin niistä puhumisen maininnan tasolle. Päätin myös, että Lester Burnhamia näyttävän

Kevin Spaceyn hyväksikäyttöskandaalin puiminen ei ole tutkimuskysymyksen kannalta olennaista. Halusin silti nostaa Spaceyn tapauksen esille vielä näin päätännössä, sillä se liittyy toisaalta mielenkiintoisesti *American Beautyyn*.

Tätä tutkielmaa kirjoittaessani Helsingin Sanomissa julkaistiin *American Beautya* käsittelevä analyysi otsikolla ”Spaceyn kirous”. Jutussa pohditaan, onko *American Beautya* mahdollista nauttia vielä vuonna 2019, #metoo-aikana ja näyttelijä Kevin Spaceyn hyväksikäyttöskandaalin paljastuttua. ”Kyse on elokuvasta, jossa törkeästä seksuaalisesta hyväksikäytöstä syytetty näyttelijä esittää pedofiilisiä taipumuksia omaavaa perheenisää.”, toimittaja Jussi Lehmusvesi kirjoittaa.³⁵

Kysymys on mielestäni äärimmäisen mielenkiintoinen. Onhan melko uniikkia, että näyttelijän yksityiselämä ja rooli kietoutuvat näin osuvasti yhteen. Katsellessani *American Beautya* uudelleen tätä tutkielmaa varten huomasin ajattelevani Kevin Spacey -skandaalia, ja kuinka ironista on, että hyväksikäyttäjä näyttelee hyväksikäyttäjän roolia. Tieto ei kuitenkaan vaikuttanut siten, että olisin nauttinut elokuvasta aiempaa vähemmän; esikaupunki-isä Lester Burnham ja näyttelijä Kevin Spacey ovat minulle kaksi eri henkilöä. Se, kuinka tieto taiteilija tekemistä rikoksista vaikuttaa tämän taiteen kokemiseen voisi kuitenkin myös olla mielenkiintoinen tutkimuksen aihe.

³⁵ Lehmusvesi 2019

5. LÄHTEET

Tutkimusaineisto

Mendes, Sam (1999). *American Beauty*. Tuottajat: Cohen, Bruce & Jinks, Dan. Yhdysvallat: Dream-Works Pictures.

Lähteet

Anker, Roy M. (2004). *Catching Light – Looking for God in the Movies*. Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company.

Bellantonini, Patti (2005). *If It's Purple, Someone's Gonna Die – Power of Color in Visual Storytelling*. Oxford: Focal Press.

Chevalier, Jean, Gheerbrant Alain (1996). *The Penguin Dictionary of Symbols*. Great Britain: Penguin Books.

Desowitz, Bill (12.12.1999). Finding Spiritual Rebirth In a Valley of Male Ennui. *The New York Times* <https://www.nytimes.com/1999/12/12/arts/film-finding-spiritual-rebirth-in-a-valley-of-male-ennui.html> Haettu 22.4.2019

Hausmann, Vincent (2004). Envisioning the (W)hole World “Behind Things”: Denying Otherness in American Beauty. *Camera Obscura*, 19(1), 112-149

Hintsanen, Päivi (2000-). www.coloria.net

- Punainen: <https://coloria.net/varit/punainen.htm> Haettu 18.4.2019

- Sininen: <https://coloria.net/varit/sininen.htm> Haettu 18.4.2019

- Valkoinen: <https://coloria.net/varit/valkoinen.htm> Haettu 18.4.2019

Holmlund, Chris (2008). 1999 – Movies and Millennial Masculinity. Teoksessa Chris Holmlund (toim.), *American cinema of the 1990s: themes and variations* (225-248). New Brunswick, N.J.: Rutgers University Press.

Lehmusvesi, Jussi (26.3.2019). Spaceyn kirous. *Helsingin Sanomat*

<https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000006047496.html> Haettu 22.4.2019

Ockenström, Lauri (2012). Erwin Panofskyn ikonologia ja sen perintö. Teoksessa Kähkönen & Wænerberg (toim.), *Taidetta tutkimaan. Menetelmiä ja näkökulmia.* (211-230). Jyväskylä: Kampus Kustannus.

Smith, David (2002). "Beautiful Necessities:" American Beauty and the Idea of Freedom. *Journal of Religion & Film*, 6(2), artikkeli 1.

Zauderer, Elisabeth (2015). Is a rose ia a rose is a rose? Appropriating polysemy in film: The case of rose imaginery in American Beauty. *Semiotica* vol. 2015 (205), 191-205

<https://www.colonialflag.com/symbolism-of-the-red-white-and-blue/> Haettu 6.5.2019.

<https://www.etymonline.com/word/angela> (Online Etymology Dictionary) Haettu 6.5.2019

<https://www.oscars.org/oscars/ceremonies/2000> Haettu 13.5.2019